

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1644

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Fecr Yayınları

Yayın No | Publication Number: 993

Kitap Adı: Hindistan'da İsmaililik

Book Title: Ismailism in India

ISBN: 978-625-5576-48-4

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255576484

Yazar | Author: Hasan Basri DEMİRER | orcid.org/0000-0002-3411-0465

Kurum | Institution: Diyanet İşleri Başkanlığı

ROR ID: ror.org/007x4cq57

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 307

Yayın Tarihi | Publication Date: Temmuz | July 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRH | İslam Mezhepleri ve Tarikatları | Religious groups: İslam

BISAC: RELO37050 | Din / İslam / Şiiilik | Religion / İslam / Shi'a

THEMA: QRAM9 | İslam: Şii mezhepleri | İslam: Shi'a

LC: BP195.I8 | İslam Mezhepleri – İsmaililik | Islamic Sects – Ismailites

Atf Bilgisi | Cite as: Demirer, Hasan Basri. *Hindistan'da İsmaililik*. Fecr Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Hindistan'da İsmailîlik

Hasan Basri DEMİRER

Ankara 2025

Yazar Hakkında | About the Author

1990'da İzmir'in Karşıyaka ilçesinde doğdu. 2008 yılında Karşıyaka İmam-Hatip Lisesi'nden, 2013 yılında ise Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Yüksek lisans eğitimini, 2018 yılı Mart ayında Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı'nda "*Hicrî III. Asırda Mu'tezile-Şia Etkileşimi*" başlıklı teziyle tamamladı. Doktora derecesini ise Nisan 2025'te İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı'nda "*Hindistan'da İsmailîlik*" başlıklı tezini savunarak aldı. Meslek hayatına 2013 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde "İmam-Hatip" olarak başladı. Hâlen aynı kurumda çalışmaktadır.

He was born in 1990, in the Karşıyaka district of İzmir, Turkey. He graduated from Karşıyaka Imam Hatip High School in 2008 and from the Faculty of Theology at Süleyman Demirel University in 2013. He completed his master's degree in March 2018 at the Institute of Social Sciences, Department of Basic Islamic Sciences, Hitit University, with a thesis titled "*The Interaction Between the Mu'tazila and the Shia in the 3rd Century AH.*" He received his Ph.D. in April 2025 from the Institute of Social Sciences, Department of Basic Islamic Sciences, İzmir Kâtip Çelebi University, after defending his dissertation titled "*Ismailism in India.*" He began his professional career in 2013 as an Imam-Hatip under the Presidency of Religious Affairs of Turkey. He is currently continuing his service within the same institution.

Kitap Hakkında

Hindistan'da İsmaililik

Bu çalışma, Hindistan'daki İsmaililik hareketini tarihî, itikadî ve fikhî açılardan ele alarak, Müsta'lı ve Nizarî İsmailî cemaatlerinin oluşum ve gelişim süreçlerini incelemektedir. Çalışmada genel hatlarıyla, İsmaililiğin Hindistan'a ulaşmadan önceki tarihsel serüveni ve bölgedeki İsmailî cemaatlerin geçirdikleri dönüşüm analiz edilmiştir.

Birinci bölümde, Hindistan İsmaililiğinin tarihî arka planı ele alınmaktadır. Bu bağlamda mezhebin ortaya çıkışı, ardından yaşanan gizli davet süreci, Fatımî Devleti dönemi ve Müsta'lı-Nizarî ayrışması konuları bu kısımda incelenmiştir. Yaşanan bu ayrışmanın, İsmailî hareketi içinde hem siyasi hem de teolojik bir dönüşüm yarattığı da yine bu bölümde vurgulanmıştır. Son olarak, Nizarî İsmailîlerinin Alamut dönemi, Moğol istilası sonrası yeniden yapılanmaları ve Hindistan'a yönelim süreçlerine de bu bölümde yer verilmiştir.

İkinci bölümde, Hindistan'da Müsta'lı İsmaililiği konu edinilmektedir. Bu kısımda ilk olarak Müsta'lı kolunun Hindistan'a gelişi ve ardından Davudî ve Süleymanî Bohralar şeklinde yaşanan ayrışmalar incelenmiştir. Ayrıca, Davudî Bohraların modernleşme sürecinde geleneksel ve çağdaş unsurlar arasındaki dengeyi nasıl korudukları tartışılmıştır. Bu çerçevede, cemaatin itikadî ve fikhî görüşleri, dinî hiyerarşik yapılanma biçimi ve günümüzdeki durumu ayrıntılı bir biçimde yine bu kısımda ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde ise, Hindistan'daki Nizarî İsmaililiğine odaklanılmıştır. Bu bölümde ilk olarak, Nizarîlerin Hindistan'a gelişi, buradaki ilk davet faaliyetleri ve Hoca cemaati ile ilişkileri analiz edilmiştir. Ardından, Ağa Hanların liderliğinde Nizarî İsmaililiğinin geçirdiği modern dönüşüm, cemaatin günümüzdeki yapısı, itikadî ve fikhî görüşleri ele alınmıştır. Ağa Hanların sosyo-ekonomik ve kültürel alanlardaki reformları ve Nizarî cemaatinin organizasyonel yapısı da yine bu bölümde detaylı bir biçimde incelenmiştir.

Sonuç kısmında, Hindistan'daki İsmailî cemaatlerinin tarihi kökleriyle modern kimlikleri arasındaki ilişki değerlendirilmiş ve İsmaililiğin günümüz Hindistan'ında oynadığı rol tartışılmıştır. Günümüz Ağa Han

topluluğu için ayrı bir öneme sahip olması sebebiyle, İsmailî Anayasası'nın bir çevirisi çalışmanın sonuna ayrıca ilave edilmiştir. Çalışma, İsmailîliğin tarihsel gelişimini bölgesel bağlamda ele alarak, bu mezhebin Hindistan'daki evrimini anlamaya katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hindistan; İsmailîlik; Müsta'îlik; Nizarîlik; Bohra; Ağa Han

About the Book

This Ismailism in India

This study examines the Ismaili movement in India from historical, theological, and juridical perspectives, analyzing the formation and development processes of the Musta'li and Nizari Ismaili communities. The research broadly explores the historical trajectory of Ismailism prior to its arrival in India and the transformations experienced by Ismaili communities in the region.

The first chapter provides a historical background on Ismailism in India. It discusses the emergence of the sect, the subsequent period of clandestine da'wa (missionary activity), the Fatimid era, and the Musta'li-Nizari schism. This section highlights how this division led to both political and theological transformations within the Ismaili movement. Additionally, it examines the Nizari Ismailis during the Alamut period, their reorganization following the Mongol invasions, and their eventual expansion into India.

The second chapter focuses on Musta'li Ismailism in India. It first traces the arrival of the Musta'li branch in the region and the subsequent split into the Da'udi and Sulaymani Bohra communities. The chapter also discusses how the Da'udi Bohras have maintained a balance between traditional and contemporary elements in their process of modernization. In this context, the doctrinal and juridical perspectives of the community, its hierarchical religious structure, and its contemporary status are examined in detail.

The third chapter is dedicated to Nizari Ismailism in India. It explores the arrival of the Nizaris in the region, their early missionary efforts, and their relationship with the Khoja community. Subsequently, the chapter analyzes the modern transformation of Nizari Ismailism under the leadership of the Aga Khans, as well as the current structure of the community, including its doctrinal and juridical views. The socio-economic and cultural reforms introduced by the Aga Khans and the organizational structure of the Nizari community are also examined comprehensively.

The conclusion assesses the relationship between the historical roots and modern identities of the Ismaili communities in India, discussing

the role of Ismailism in contemporary Indian society. Due to its significance for the presentday Aga Khan community, a translation of the Ismaili Constitution is appended to the study. By analyzing the historical development of Ismailism within a regional framework, this study aims to contribute to an understanding of the evolution of the sect in India.

Keywords: India; Ismailism; Musta'ism; Nizarism; Bohra; Aga Khan

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	11
ÖN SÖZ	13
GİRİŞ.....	17
1. Kapsam ve Yöntem.....	19
2. Kavramsal Çerçeve	22
a. Bâtınlık	22
b. İsmailîlik	23
c. Müsta'flık ve Nizarîlik	26
d. Bohralar ve Hocalar	27
3. Araştırmanın Kaynakları	29

BİRİNCİ BÖLÜM

HİNDİSTAN ÖNCESİ İSMAİLİLİĞİN TARİHİ SEYRİ.....	35
1.1. İsmailîliğin Ortaya Çıkışı.....	36
1.2. İlk Ayrışma: Halis İsmailiyye ve Mübarekiyye	37
1.3. Gizli Davet Dönemi	40
1.4. Hamdan Karmat ve Karmatîlik.....	47
1.5. Açık Davet Dönemi: Fatımî Devleti (297-487/909-1094).....	52
1.6. Müsta'lf-Nizarî Farklılaşması.....	62
1.7. Nizarî İsmailîliğinde Alamut Dönemi.....	64
1.8. Bir Devrin Sonu: Moğol İstilas ve Alamut'un Yıkılışı	69
1.9. Nizarîler Arasında İlk Bölünme: Mü'minşahîler ve Kasımşahîler	71
1.10. Nizarîlerin Hindistan'a Gelişi Öncesi: Encüdan Dirilişi Dönemi	75
1.11. Müsta'lf Sonrası Gelişmeler ve Hafızî-Tayyibî Bölünmesi	86
1.12. Yemen'de Tayyibî Davet	90
1.13. İsmailî Öğretinin Dinî/Felsefî Arka Planı	94

İKİNCİ BÖLÜM

HİNDİSTAN'DA MÜSTA'LÎ İSMAİLİLİĞİ.....	103
2.1. Erken İsmailîlikte Hindistan İle İlk Etkileşimler.....	104
2.2. Tayyibî Müsta'flilerin Hindistan'daki Durumu	109
2.3. Müsta'lf İsmailîliğinde Davudî-Süleymanî Farklılaşması.....	114
2.4. Müsta'lf İsmailîliğinde Davudî-Alevî Farklılaşması	115

2.5. Hindistan'da Müsta'li İsmailî Bir Cemaat: Davudî Bohralar...	117
2.6. Gelenek ile Modernite Arasında Davudî Bohralar	136
2.6.1. Elli Birinci Dâi-i Mutlak Tahir Seyfeddin b. Muhammed Burhanüddin	137
2.6.2. Elli İkinci Dâi-i Mutlak Muhammed Burhanüddin b. Tahir Seyfeddin	140
2.6.3. Elli Üçüncü Dâi-i Mutlak Mufaddal Seyfeddin b. Muhammed Burhanüddin	145
2.7. Davudî Davet Hiyerarşisi	148
2.8. Davudî Bohraların İtikadî Görüşleri	153
2.9. Davudî Bohraların Fikhî Görüşleri	164
2.10. Davudî Bohraların Günümüzdeki Durumu.....	169

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HİNDİSTAN'DA NİZARİ İSMAILİLİĞİ	173
3.1. Nizarî Davetin Hindistan'a Gelişi-Pirler Dönemi.....	174
3.2. İmamşahî Satpanth İsmailîleri.....	179
3.3. Hindistan'da Nizarî İsmailî Bir Cemaat: Hocalar.....	183
3.4. Encüdan Dirilişi Sonrası Nizarî İmamları.....	186
3.5. Nizarî İsmaililiğinde Modern Dönem: Ağa Hanlar	193
3.5.1. I. Ağa Han Hasan Ali Şah Dönemi	194
3.5.2. II. Ağa Han Aka Ali Şah Dönemi.....	200
3.5.3. III. Ağa Han Sultan Muhammed Şah Dönemi	203
3.5.4. IV. Ağa Han Kerim el-Hüseynî Dönemi.....	212
3.5.5. V. Ağa Han Prens Rahim.....	221
3.6. Nizarî Davet Hiyerarşisi ve İsmailî Anayasası.....	224
3.7. Nizarîlerin İtikadî Görüşleri	229
3.8. Nizarîlerin Fikhî Görüşleri	238
3.9. Nizarî Ağa Hanların Günümüzdeki Durumu	245
SONUÇ	249
KAYNAKÇA	253
EKLER	269
DİZİN	303

KISALTMALAR

AKDN	: Aga Khan Development Network
AKF	: Aga Khan Foundation
AKFED	: Aga Khan Fund for Economic
AKTC	: Aga Khan Trust for Culture
b.	: bin/ibn
bkz.	: bakınız
C.	: Cilt
çev.	: çeviren
Ed.	: Editör
H.z.	: Hazreti
I.I.S.	: The Institute of Ismaili Studies
İLAM	: İlmî Araştırmalar Merkezi
İSAM	: İslam Araştırmaları Merkezi
LIF	: Leaders International Forum
M.Ü.	: Marmara Üniversitesi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
ö.	: Ölümü
t.y.	: tarih yok
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
thk.	: tahkik eden
vd.	: ve diğerleri
y.y.	: yayın yeri yok
yay.	: yayınları

ÖN SÖZ

İslam düşüncesi, İslam'ın ortaya çıkışından günümüze, dinamik bir yapıda olmuştur. Dogmalara bağlı kalmadan, mevcuttan hareketle yeni fikirler inşa edebilmenin en temel sebebinin, düşünce özgürlüğü olduğu ifade edilebilir. Her ne kadar bu düşünce özgürlüğünü kısıtlamaya yönelik siyasî anlayışlar, belli dönemlerde yönetici konumunda bulunsalar da bu hiçbir zaman süreklilik kazanmamıştır. Bireylerin gerek dinî gerek siyasî meselelerde ortaya çıkan problemlere karşı geliştirdikleri birtakım itirazlar, zaman içerisinde kurumsallaşmış, mezhepler de bu dinamik düşünce ortamının doğal bir tezahürü olarak ortaya çıkmıştır.

Başlı başına İslam düşüncesinin teşekkül ettiği dönem olarak kabul edebileceğimiz hicrî ilk üç asır, özellikle, erken dönemde ortaya çıkan itikadî ve siyasî mezheplerin kurumsal kimlik kazandığı dönem olarak nitelenebilir. İmamet fikri ekseninde kurumsallaşan ve bir çatı kavram olarak bahsedebileceğimiz Şîîlik de bahsi geçen dönemde ortaya çıkan ve varlığını günümüze kadar sürdüren en önemli mezheplerdendir. Şîîlik, tarih sahnesine çıktığı hicrî ilk asırdan itibaren çeşitli kollara ayrılmış olup çalışmamızın öznesi olan İsmailîlik de onlardan biridir.

İsmailîlik, bir imamet krizi sonucu ortaya çıkan ve tarihsel süreçte bâtınî düşünce biçimini benimseyerek kurumsal kimlik kazanan bir mezhep şeklinde tanımlanabilir. Mezhebin, henüz hicrî III. asrın sonunda, İslam tarihinde çok önemli bir etkiye sahip olacak bir devlet kurma başarısı göstermiş olması ve birçok kez bölünme yaşamış olmasına rağmen, varlığını günümüze kadar sürdürebilmesi, İsmailîlik'i ayrıca önemli kılan temel sebepler olarak zikredilebilir. Erken dönemde İsmailîlik içinden yetişen ve Yeni Eflatuncu felsefenin etkisiyle özgün bir düşünce biçimi inşa ederek İslam Düşünce Tarihi'nde yer edinen şahsiyetler de kuşkusuz bu mezhebe yönelik ilginin artmasında etkili olmuştur.

İsmailîlik, tarihsel süreçte birçok kez bölünme yaşamış olup bu bölünmelerden en belirginini, Müsta'lî-Nizarî bölünmesidir. Sözü edilen bölünme neticesinde yaşanan tarihî gelişmeler, bir-biri ile birçok yönden farklılaşan iki fırkanın kurumsal bir kimlik kazanmasına neden olmuştur. Her iki fırka de kendi mezhebî kimliklerini korumak ve inançlarını daha geniş kesimlere ulaştırmak maksadıyla çeşitli coğrafyalara dâîler göndermişlerdir. Söz konusu iki mezhebin, benzer dönemlerde dâî gönderdiği coğrafyalardan en dikkat çekenini de şüphesiz Hindistan olmuştur. Başta Hinduizm olmak üzere birçok farklı dine ev sahipliği yapan ve günümüzde bir buçuk milyara yaklaşan nüfusuyla önemli bir sosyo-politik konuma sahip olan bu ülke, özellikle son iki yüz elli yıllık dönemde hem Müsta'lîlerin hem de Nizarîlerin en önemli merkezi haline gelmiştir.

Yukarıda zikredilen gerekçeler ve Türkiye'de Hint coğrafyasındaki İsmailîler hakkında yapılan çalışmaların sınırlı oluşu dikkate alınarak çalışmamızın başlığı "Hindistan'da İsmailîlik" şeklinde belirlenmiş, çalışmada hem Müsta'lîler hem de Nizarîlerin Hint coğrafyasındaki konumu müstakil olarak incelenmiştir. Bir giriş, üç bölüm ve bir sonuçtan oluşan bu çalışmanın giriş kısmında, araştırmanın konusu ve neden çalışılmaya değer bulunduğu hususlarına yer verilmiştir. Çalışmada izlenen yöntem ve çalışmanın sınırları da yine bu kısımda ele alınmıştır. Son olarak çalışmada sıklıkla müracaat edilen belli kavramların, hangi çerçevede kullanıldığı da yine giriş kısmında belirlenmiştir.

Birinci bölüm, İsmailîliğin ortaya çıkışından Hindistan'a gelene kadar yaşanan tarihî gelişmeleri panoramik olarak ortaya koymakta ve İsmailîlik hakkında temel bilgi sahibi olmayı amaçlayan araştırmacılara ışık tutmayı hedeflemektedir. Bu bölümde, özellikle erken dönemde İsmailîliğin ortaya çıkışına ilişkin çeşitli spekülasyonlar değerlendirilmiş ve mezhep içerisinde yaşanan ayrışmalar tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca İsmailîlerin ilk resmî devleti olması ve İslam Siyaset Tarihi'nde çok önemli bir yere sahip olmaları bakımından Fatımîler de, devlet içeri-

sinde yaşanan bölünmelerin ve etkilerinin daha iyi anlaşılması amacıyla ilk bölümde konu edilmiştir. Müsta'lîler ve Nizarîlerin Fatımî Devleti içerisinde iki ayrı fırka olarak ortaya çıkması ve Hindistan merkezleri olmadan önce, Müsta'lîlerin Yemen'de; Nizarîlerin ise İran coğrafyasında yaşadıkları tarihî olaylar da Hindistan İsmailîliğinin tarihî arka planını tespit etmek için birinci bölümde ele alınan hususlar olarak zikredilmiştir. Ayrıca İsmailîliğin erken dönemde oluşan dinî/felsefî literatüre ilişkin fikirleri de sonraki yüzyıllarda yaşanan fikrî dönüşümün daha iyi anlaşılması için bu bölümde ele alınmıştır.

İkinci bölüm, Fatımîlerin bir devamı olarak da nitelendirilebileceğimiz Müsta'lîliğin; Hindistan'a gelişini, tarihsel süreçte yaşadığı bölünme ve farklılaşmaları ve bu farklılaşmalar neticesinde ortaya çıkan Davudî Bohra cemaatini konu edinmektedir. Bohralar, ticaret yapanlar anlamına gelen ve bugün dünyanın çeşitli ülkelerine yayılmış olsa da merkezi Hindistan'ın güney bölgesi olan bir cemaat olarak tanımlanabilir. Bohraların önceki uygulamalarına nazaran, küreselleşen bir dünya algısı ile birlikte son yüz elli yılda modern bir görünüm kazandığı söylenebilir. Bu modern görünüm, mezhep içerisinde ortaya çıkan birtakım reformist hareketlerin, cemaatin lideri olarak da kabul edilen *dât-i mutlak* tarafından benimsenmesi ile mümkün olabilmıştır. Her ne kadar son yüzyılda sosyal hayata ilişkin yaklaşımlarında modern bir görünüme kavuşmuş olsalar da onların, itikadî ve fikhî açıdan, Fatımî geleneklerine önemli ölçüde bağlı oldukları söylenebilir. Burada, özellikle Müsta'lîlerle ilgili Türkiye'de çok fazla akademik çalışma yapılmamış olmasının, çalışmayı orijinal kıldığı da belirtilebilir. Bu bağlamda, Hindistan'daki Müsta'lî İsmailîliğini konu endinen ikinci bölümün, İslam Mezhepleri Tarihi alanında yapılacak olan yeni akademik çalışmalara ışık tutacak olmasının umulduğunu da ifade etmek gerekir.

Üçüncü ve son bölüm ise, Nizarîlerin Hint coğrafyasına gelişinden günümüze kadar yaşadığı tarihî serüveni konu edinmektedir. Tespit edilebildiği kadarıyla Nizarîlik, Hint coğrafyasına ilk ola-

rak pirlar aracılığı ile girmiştir. Uzun yıllar, farklı gruplar içerisinde gizlenmek durumunda kalan ve o grupların kimliklerinden etkilenen Nizarîlerin, Hint coğrafyasına geldikten sonra buradaki dinlerden etkilenmesi de kaçınılmaz olmuştur. Bu etkileşimin bir sonucu olarak adına İmamşahîler de denen ve hem Hint dinlerinden hem de İsmailî kültürden beslenen “Satpanth İsmailîleri” de bu bölümde incelenmiştir. Ayrıca Hint coğrafyasında Nizarîliği benimseyen İsmailîlerin genel adı olarak kabul edilen ve bugün hala Hindistan’da varlıklarını sürdüren “Hocalar” da çalışmanın orijinalliğine katkı sağlaması bakımından önemlidir. Hocalar cemaati hakkında batıda çok fazla akademik çalışma yapılmış olmasına rağmen, Türkiye’de bu konuda yapılan çalışmaların oldukça sınırlı olduğu söylenebilir. Müsta’lilerin modernleşmesine paralel olarak, Hindistan’daki Nizarî topluluklar da, İngilizlerle yaptıkları işbirliği neticesinde, son yüz elli yılda oldukça modern bir görünüm kazanmıştır. Kendilerine Ağa Han unvanı verilen ve Nizarî silsilenin son beş imamının dönemini ifade eden “Ağa Hanlar Dönemi” de son bölümde ele alınmış olup günümüz Nizarî topluluklarının anlaşılması bakımından bu dönem de oldukça önemlidir. Onların itikadî ve fikhî görüşlerinin, geleneklerinden oldukça farklı bir görünüm arz ettiği ve günümüzde kurdukları Ağa Han Gelişim Ağı aracılığı ile hangi coğrafyalarda etkili olduklarına ilişkin tespitlere de yine bu bölümde yer verilmiştir. Son olarak onların resmî olarak kabul ettikleri İsmailî Anayasası, tespit edilebildiği kadarıyla ilk kez bir bütün olarak tarafımızca Türkçe’ye çevrilmiş ve çalışmanın sonunda ek olarak paylaşılmıştır.

Beni yetiştiren, varlıklarıyla her zaman ilham kaynağım olmuş çok değerli anne ve babama, en kalbî hürmetlerimi ve teşekkürlerimi sunarım. Sevgili Kızım Nil Bilge’ye... Varlığıyla hayatımın en değerli anlamı, en güzel ışığı olduğu ve sonsuz sevginin ne olduğunu öğrettiği için minnettarım.

Hasan Basri DEMİRER

İzmir 2025